

NÉMETH JÁNOS:
Kakas

Szényi Krisztina

„Megformálta a föld porából”

Németh János keramikusművész kislasztikái – Kostyál László PhD és Zóka Gyula kötetéről

Már egy ideje érlelődött a gondolat, hogy Németh János Kossuth-díjas keramikusművész, a Nemzet Művésze címmel elismert alkotó iránti tisztelet és megbecsülés jeleként új művészeti albumot jelentet meg szülővárosa. Korábban már láthatta a közönség a „Hirdette utcákon és tereken...” című kötetet, amit 2004-ben a Göcseji Múzeum jogelődje jelentetett meg, és amely a művész köztéri alkotásait mutatja be, illetve a 2008-ban a „Korsókra varázsolt legendák” című gazdagon illusztrált albumot, ami a korsókat és a butéliákat veszi sorba. A trilógia harmadik része - a kvalitásában és a művész alkotó éveinek ismertetésében kiváló album - felelteti a tény, hogy sokat kellett várni rá.

A „Megformálta a föld porából” című képzőművészeti kötet Dr. Kostyál László művészettörténész és Zóka Gyula fotográfus közös munkáját dicséri. A könyv előszavában Zalaegerszeg polgármestere, Balaicz Zoltán - aki habár szinte az unokája is lehetne - minden mondatában baráti tisztelettel és elismeréssel szól a város díszpolgáráról. A gazdagon illusztrált kemény táblás kötet 100 oldalon keresztül visz el minket képzeletben Zala megye dimbes-dombos tájaira, az agyag- és a szülőföld szeretetének megannyi kézzel fogható bizonyítékai közé. Németh János ugyanis mindennél jobban szereti Göcsejt, s élete során messzi földről is mindig meghatódottan tért vissza Magyarországra. Akkor érezte igazán otthon magát, ha újra megpillanthatta a számára oly kedves, erdővel és zöld fűvel borított zalai dombokat.

Zalaegerszeg 1934-ben - Németh János születésének évében - nyugodt kisváros volt. Tisztviselők, jó nevű iparosok, kereskedők és gazdálkodók laktak a településen. A művész elődei nemzedékeken keresztül kerámiával foglalkoztak; nagyapja és édesapja is messzi földön a legtekintélyesebb kályhás mesterek közé tartoztak. A náluk készült kályhákra Nyugat-Dunántúl számos kastélyából érkeztek megrendelések. A nagyapa, Németh Gábor műhelyét halála után fia, id. Németh János örökölte. Itt ismerkedett meg az agyaggal ifjabb Németh János. Elemi és középiskolai tanulmányait Zalaegerszegen végezte, és a gimnáziumi érettségi után az édesapja időközben államosított műhelyében szakmunkás bizonyítványt szerzett. Utólag kiderült, ez jó ajánlólevélnek bizonyult a főiskolai felvételinél. 1953-ban az Iparművészeti Főiskola diákja lett. Borsos Miklós díszítőszobrász tanszékére került, ahová a kerámia, az ötvös és a porcelán szak is tartozott. Mesterének a mai napig Borsos Miklóst és Gábor Istvánt tartja, akiktől elsajátította a szakma minden apró részletét, s akik hamar felfedezték benne a csiszolatlan gyémántot. Mindkettőjükkel

hosszú éveken át tartotta a szakmai kapcsolatot, ami egy idő után persze barátsággá szilárdult.

A „Megformálta a föld porából” című képzőművészeti album bevezető hat oldalas tanulmányát Kostyál László PhD írta, aki Németh János művészetének kiváló ismerője, és személyesen is jó barátja. Számos bel- és külföldi kiállítását nyitotta meg, több kiadvány előszavát és szakmai ajánlását írta, s nem utolsósorban a Göcseji Múzeumban lévő – a művész munkásságát bemutató – állandó kiállítás létrehozásának is egyik motorja volt. Németh János kisplasztikáit a művészettörténész öt korszakra, öt egymástól jól elkülöníthető részre bontja.

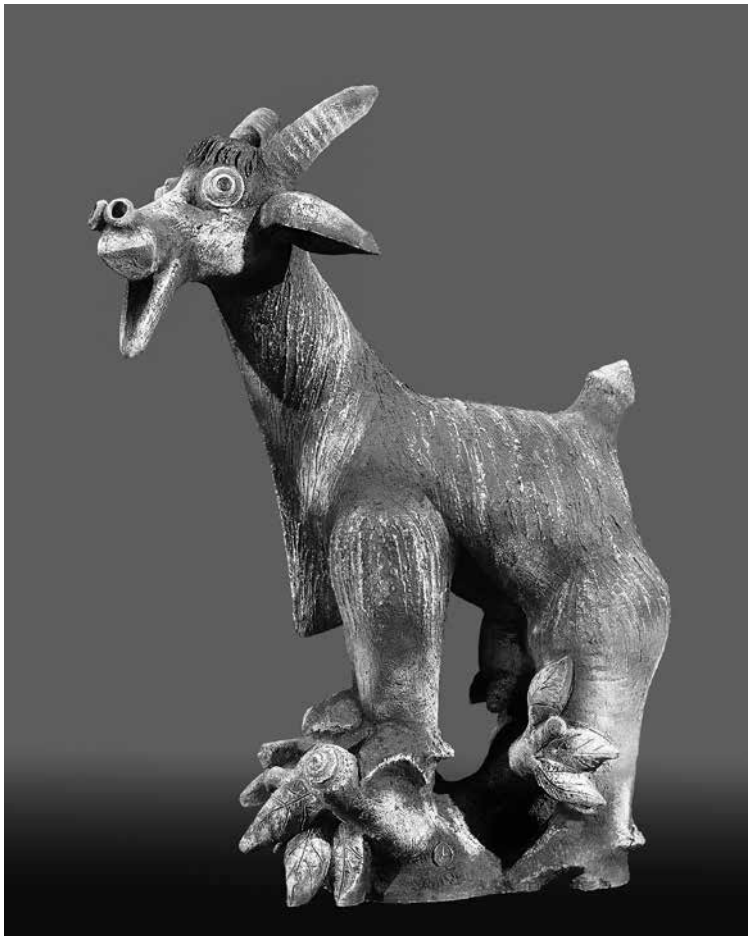
Az első az **útkeresés**. Az album kezdésként a korai évek alkotásait mutatja be. A tömegialakításnak, a művész sajátos technikájának a kikísérletezéséről szól ez az időszak. Kezdetben színesre festett figurákat alkotott. A haj barnasága, a szem kékje, a ruházat színe egy idő után azonban lényegtelené vált, s a koloritás mellőzése a szobrászati jelleget erősítette. A saját művészi út, az egyéni sajátosság keresése jellemzi az első korszakot. Számos műve mellett Németh János egyik legféltettebb alkotása a *Háry János*, ami annak idején vizsgamunka volt, és ami a mai napig a műtermét díszíti. A védjegyévé vált vaskos, telt formák, az ízes-humoros felhang már ezen az alkotásán felsejlik.

A második tematikai csoporthoz az **állatábrázolások** tartoznak, amelyek Németh János egész művészetében megtalálhatók. Aki látta már a keramikai alkotásait – a kecskét, a szarvast, a lovat, a páviánt, a hollót, a baglyot vagy a kakast – sohasem feledi őket. „Alkotásaival az adott állatfajt jellemzi, éleslátással, találóan, derűs jóindulattal.” A *Kakas* több szempontból is jelentős alkotás, ami természetesen ebből az albumból sem maradhatott ki. A Magyar Tanácsköztársaság 50. évfordulójára kellett az ifjú művésznak egy alkotást készítenie. Egy merész ötlettől vezérelve ő egy gall kakast választott szimbolikus motívumnak. A vörösrre festett korongozott madárfigura egyrészt a forradalmi eseményre utal, másrészt a hátraszegett fej, az energiától megfeszült begy és a kitárt csőr az igazságot hirdeti. A kisplasztika a politikai értelmezésen túl a fiatal alkotónak önbizalom-

mal teli, a világnak magát és a művészetét megmutatni kívánó jelképévé vált. Sokak kedvence a *Kecske*, ami egyből mosolyt csal a közönség arcára. A játékos, megkapóan bugyuta samottos agyagfigura sokak szívébe azonnal belopja magát. Szinte minden gyerek, aki Németh János kiállításán részt vett már, ha választhatna, szobája díszeként ezt az alkotást emelné le a posztamensről. A könnyed, humoros és derűvel fűszerezett „megfogalmazás” a felnőttekből is a legjobbat hozza elő.

A keramikumművész alkotásainak következő tematikai csoportjaként a **szentábrázolásokat** jelölte meg a művészettörténész. A figurák a népi vallásosság jellegzetességeit hordozzák magukon. Nem csodatévő kiválasztottakat lát a szemlélődő, hanem vaskos, hús-vér embereket. Szakrális témájú alkotásai bájos, de kissé merev szentfigurák. A jellegzetes szerzetesi csuhában, sarut viselő, s gömbölyded madárral álló *Assisi Szent Ferenc*, a hosszú hajú, csupasz

NÉMETH JÁNOS:
Kecske

lábú és vaskos keresztet szorongató *Keresztelő Szent János*, a borotvált fejű, egy ágra támaszkodó *Padovai Szent Antal* mind ehhez a samottos, agyagmázás kőcserép alkotáscsoporthoz tartoznak. Arcuk merev, tágra nyílt szemük a földi horizontnál távolabb lát, testileg azonban a mindennapi emberek közé tartoznak, és az ő gondoljaik megoldása érdekében járnak közben az Úrnál. Németh Jánosnak – hosszú pályája során – az egyik leggyakrabban választott témája a feszületábrázolás. Mintaként inkább a bizánci típusú kereszt szolgál, amelyen Krisztus nyitott szemekkel, élőként, diadalmasan néz az ég felé, ezzel is jelezve a halál feletti győzelmet.

A következő témacsoportot a mitológiai tárgy ábrázolások alkotják. A **mitológia-pogány hitvilág** című fejezetben az album olyan alko-

tásokat mutat be, mint a *Kagylós Vénusz*, a *Kentaur pár* és az *Egy faun délutánja*. Ez utóbbi plasztika töprengve ábrázolja az erdő mélyén üldögélő szarvas-patás pásztoristent. A kompozíciót nézve bevillan Rodin Gondolkodója. Alacsony homloka a faun csekély értelmére utal, bájos sutasága, humoros könnyedsége, a jobbán csicsergő kismadárral mégis szerethetővé teszi a máskor félelmet keltő mitológiai alakot.

Utolsó hangsúlyos csoportnak említi Kostyál László a népies, pihenő testtartásban ábrázolt figurákat. A **férfiak és asszonyok** című fejezet számos jól ismert kisplasztikát mutat meg Zóka Gyula objektívjén keresztül. A virágmotívumok, a lóábrázolás, a kelmék, a kasza és a kosár mind a népi élet fontos és elengedhetetlen kellékei. A kerek formák, a széles női csípők, a dús keblek, a vaskos vádlik pedig Németh János jellegzetes formavilágát tükrözik. A *Gondolkodó kalapos nő*, a *Pihenő pásztor*, a *Műlovarnó*, a *Szamáron ülő juhász* vagy a *Várakozás*, mind-mind szerethető kompozíció, „Németh János-i” motívumokkal fűszerezett tökéletes alkotás. A fotókon Zóka Gyula a vizuális élményt egy sajátos ötlettel teszi még élvezhetőbbé. A kötetben szereplő alakokat a háttérszínekkel és -képekkel, a megvilágítással szinte mesélteti. Így könnyedén elképzelhetjük, hogy a fekvő akt a tóparton napfürdőzik, a szarvas az erdő sötét mélyéből lép elénk, a varjú a szántóföldön áll, a pihenő pásztor a mezőn támasztja gondterhelten a fejét, Szent Erzsébet a kosarát ölelve a gyümölcsös kertben szól hozzánk, az emberpár a természet lágy ölen mered a távolba.

Az albumot számtalanszor végig lehet lapozni. A fotók minősége, a lapok selymessége szinte hívogatja az olvasót. Melyik a kedvenc alkotás? Minden alkalommal változik. Hol az állatfigurák csálnak mosolyt az arcra, hol a műlovarnó gyöngysorán akad meg a szem, hol a menyecske sejtelmes mosolya a tetszetős. De be kell vallani, Németh János személyiségétől nem lehet elvonatkoztatni. Alkotásai hűen tükrözik őt. Hiszen melegszívű, vidám és mindig segítőkész mentalitásának köszönhetően sok barátot tudhat maga mellett: művészek és művészetet kedvelők, városiak vagy külföldről hazalátogatók, fiatalok és idősek, mindannyian jól érzik magukat a társaságában. Anekdótái és kalandokkal teli élményei hallatán pedig mindenki bölcsőbb lesz egy-egy élettapasztalattal.

Németh Jánost méltán tartják sokan napjaink egyik legjelentősebb magyar keramikusának,

NÉMETH

JÁNOS:

Keresztelő
Szent János

szobrászának, halkán megjegyezve, hogy iskolát valószínűleg nem teremt. Az ő hitelessége egyedi és egyszeri. Életútja, szakmai értékei pedig bárkinek tanulságul szolgálhatnak. A szülőföldjén lakók, a művei előtt nap mint nap egy-egy pillanatra megállók, a róla szóló híradásokat és műkritikákat figyelmesen olvasó zalaegerszegiek büszkék lehetnek arra, hogy ismerhetik, és a kortársuknak tudhatják.

Németh János a január végi zalaegerszegi kötetbemutatón így fogalmazott: „Csak te-

szem a dolgom. Leegyszerűsítve és újragondolva azt a formavilágot, ami a göcseji földből és az ősi fazekasságból fakad.”

Kívánom, hogy a „Megformálta a föld porából” című album nézegetése közben érezék át ugyanazt az erős gondolatiságot, amit Németh János keramikuművész az alkotásain keresztül tanít nekünk: a világ szépségébe vetett mély hitet.

NÉMETH JÁNOS:
Poszeidón